

RAPPORT

TEKNIKRUBBEL

Status för digitalt utanförskap
i Norden 2019

Elgiganten Sverige

Esbogatan 12
SE-164 29 KISTA
Tel.: 0771 - 115 115
elgiganten.se

Design:
Geelmuyden Kiese

Tryckeri:
Trykk-Service AS

Papper:
Inlaga: Soporset 150 g
Omslag: Soporset 300 g

Upplaga:
500

Tekniken ger oss fantastiska möjligheter. Men alla hänger inte med i utvecklingen. Den som inte har tillgång till eller kunskap om digitala verktyg och teknik riskerar att hamna i utanförskap.

Som ledande nordisk återförsäljare av hemelektronik vill vi bidra och försöka hjälpa dem som faller utanför, så att **alla kan ta del av teknikens fantastiska värld.**

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Mind the (tech) gap	6
Undersökningen	8
Om Tekniktrubbel	9
Teknologiska klasskillnader	10
Språkklyftan	12
Åldersklyftan	14
Generationsklyftan	16
Sverige	18
Tekniskt utanförskap i Sverige	19
Tekniskt utanförskap bland äldre	20
En levande landsbygd	24
Föräldrars tekniska kompetens	28
Elgigantens uppmaningar	32

S. 8

Tekniktrubbelundersökningen 2019

Nyckelresultat från en nordisk kartläggning av digitalt utanförskap.

S. 18

Digitalt utanförskap i Sverige

Drygt en miljon svenskar lever helt eller delvis utanför det digitala samhället.

Foto: Matthew Bennet, Unsplash

Foto: Elgiganten

S. 32

Uppmaningar

För att lyckas lösa problemen med tekniskt och digitalt utanförskap i Sverige behöver vi vara fler, både från privata näringslivet och det offentliga.

MIND THE (TECH) GAP

Niclas Eriksson
vd, Elgiganten Sverige

Sverige är ett av världens mest uppkopplade länder och närmare ett kontantlöst samhälle än praktiskt taget alla andra länder i världen. Tekniken och det digitala samhället gör att livet blir enklare, vi får tillgång till ny kunskap, vi blir mer effektiva och många produkter och tjänster blir billigare.

Men alla har inte förutsättningar eller möjligheter att använda tekniken till sin fördel. Många svenskar är fortfarande utanför den tekniska och digitala revolutionen.

Grunden för ett hållbart samhälle är en rättvis fördelning av resurser såväl som ekonomiskt, socialt och politiskt inflytande. Därför har FN som ett av sina utvecklingsmål slagit fast att världens länder ska verka för ett samhälle där ingen lämnas utanför i utvecklingen.

Idag arbetar politiker, företag och icke-statliga organisationer i Sverige med digital och teknisk inkludering. Från statens sida har en lång rad initiativ tagits. Den första april i år inrättades Infrastrukturdepartementet och 2018 invigdes Myndigheten för digital förvaltning – en ny myndighet som ska fungera som ett nav för digitalisering av den offentliga sektorn. Myndigheten för delaktighet arbetar bland annat med att stödja offentliga aktörer för att öka den tekniska delaktigheten.

Politiken och den offentliga sektorn har ett viktigt ansvar, inte minst kommunerna som ansvarar för skolor och äldreomsorg. Men det räcker inte. Mycket av arbetet behöver göras i det privata näringslivet.

Vi på Elgiganten har som Sveriges ledande varuhuskedja inom hemelektronik, vitvaror och kök en ambition att försöka

minska det tekniska och digitala utanförskapet i Sverige. Den här rapporten är ett steg i det arbete som vi på Elgiganten har påbörjat och som vi vill utveckla tillsammans med andra aktörer.

Bland annat har vi genom Elgiganten Foundation delat ut både produkter och pengar till barnrättsorganisationen Maskrosbarn och IB Läxhjälp i Rinkeby. Båda arbetar med barn som av en eller annan orsak lever i utsatthet, och som har sämre förutsättningar än andra att ta del av ny teknik.

Vi har även stöttat med produkter till Stadsmissionen, Giving People, Julhjälp, Ronald McDonald Hus och barnavdelningar på flera lokala sjukhus och kvinnohem. Men vi stannar inte vid donationer. Vi ändrar också vårt arbete i varuhusen och kommer inom kort att lansera ett koncept där vi erbjuder hjälp till dem som behöver lära sig mer om den nya tekniken.

Det är ett litet bidrag för att minska det tekniska och digitala utanförskapet, men vi hoppas att fler – både privata och offentliga aktörer – vill gå på samma väg.

Allt för att fler ska få ta del av den fantastiska världen av teknik, med alla praktiska fördelar, glädje, kunskap och gemenskap som den ger.

Niclas Eriksson
vd, Elgiganten Sverige

↑ Många äldre upplever att de har svårt att hänga med i den tekniska utvecklingen.

Foto: Elien Dumon, Unsplash

KAPITEL 1

UNDERSÖKNINGEN

820 000

norrmän har låga IT-kunskaper¹

500 000

äldre i Finland står utanför det digitala samhället³

1 100 000

svenskar står helt eller delvis utanför det digitala samhället²

1/10

danskar med anställning anser att de inte har tillräckliga IT-kunskaper för att lösa sina arbetsuppgifter⁴

Källförteckning, kapitel 1

1 <https://www.dnbnyheter.no/teknologi/400-000-er-ikke-digitale-vi-ma-forhindre-et-digitalt-klassemille/>

2 Internetstiftelsen (2018) Svenskarna och internet
https://internetstiftelsen.se/docs/Svenskarna_och_internet_2018.pdf

3 <https://yle.fi/uutiset/3-9983685>

4 Danmarks Statistik (2018) It-anvendelse i befolkningen 2018
<https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/GetPubFile.aspx?id=29448&sid=itbef2018>

5 Undersökningen Teknikrubbet 2019 genomfördes 18-27 mars 2019. Vi ställde frågor till en representativ grupp personer i Norge (1408), Sverige (811), Danmark (815) och Finland (810). Totalt genomfördes 3 844 intervjuer. Undersökningen genomfördes av YouGov på uppdrag av Elkjøp Nordic AS.

6 Regjeringen.no (2019) Analyse- og anbefalingsrapport om hvordan måle befolkningens digitale deltakelse og kompetanse, <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/analyse--og-anbefalingsrapport-om-hvordan-male-befolkningens-digitale-deltakelse-og-kompetanse/id2642630/>

7 <https://www.goldmansachs.com/insights/pages/infographics/e-sports/report.pdf>

OM TEKNIKTRUBBEL

Om vi ska kunna hjälpa dem som inte hänger med i den tekniska utvecklingen måste vi känna till vilka utmaningar som finns.

Därför har Elgiganten sedan 2008 genomfört Tekniktrubbel, en nordisk undersökning om digitalt utanförskap.⁵ Syftet med undersökningen är att mäta människors attityder, kunskapsnivåer och beteenden när det gäller teknik och hemelektronik.

Vad är digitalt utanförskap?

”Digitala skillnader” uppstår när vissa människor kan använda sig av teknik och digitala tjänster medan andra inte kan det. Brist på kunskap om och tillgång till tekniska och digitala verktyg kan leda till att somliga faller utanför samhället.⁶

TEKNOLOGISKA KLASSKILLNADER

Ny teknik underlättar och gör livet bättre för de flesta.
Men klyftorna växer mellan dem som kan använda
tekniken och de som inte kan det.

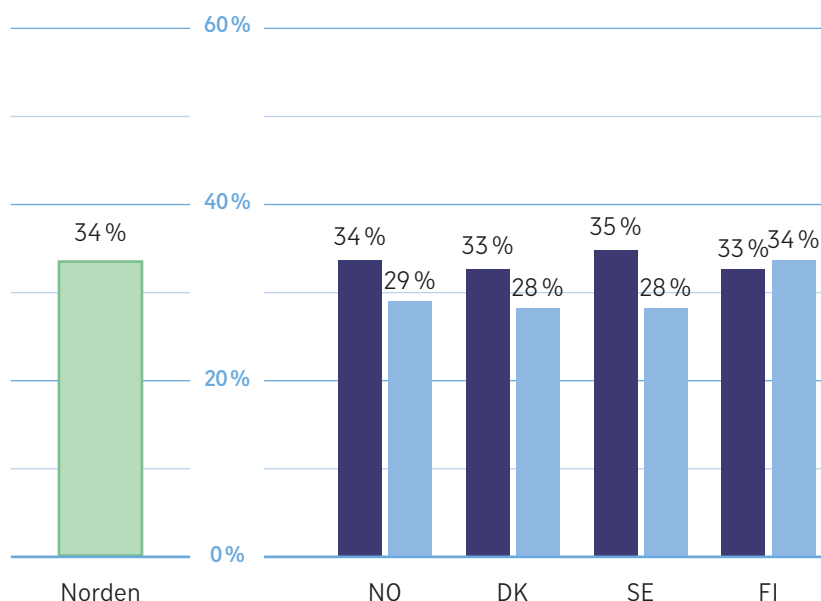
NYCKELRESULTAT

**En av tre har svårt
att hänga med
i den tekniska
utvecklingen.**

67 procent tycker att det är
svårare att hänga med i dag än
vad det var för fem år sedan och
44 procent tror att det kommer
bli ännu svårare i framtiden.

Tekniken har blivit så avancerad att det är
svårt att hänga med i utvecklingen

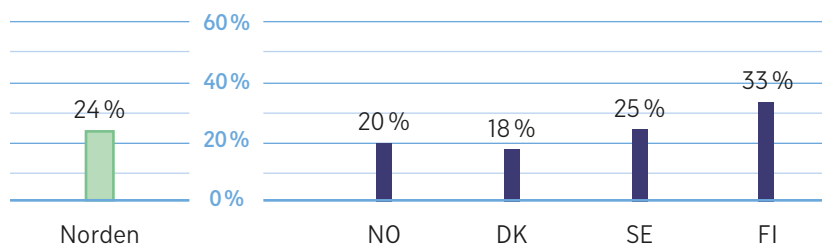
■ 2019
■ 2018

En av fyra anser att skillnaderna mellan dem som har tillgång till och kunskap om teknik och de som inte har det har lett till ökade klass-skillnader.

I vilken grad upplever du att tillgång till och kunskap om teknik och digitala verktyg har lett till klasskillnader i dagens samhälle?

2019

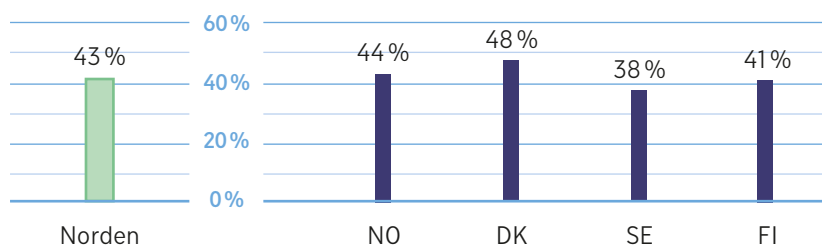

Två av fem har produkter med funktioner som de inte vet hur man använder.

Bland dessa har 60 procent utmaningar med att förstå mobiltelefoner, 51 procent tv-apparater och 47 procent datorer.

Jag har elektroniska produkter som har fler funktioner än vad jag klarar av att utnyttja till fullo.

2019

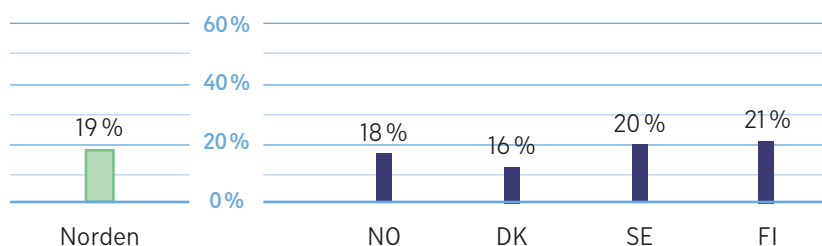

En av fem upplever att de går miste om saker och ting för att de inte har tillräckliga tekniska kunskaper.

37 procent vill förbättra sina kunskaper om vad tekniken kan användas till.

Upplever du att du går miste om saker och ting för att du inte har tillgång till eller bristande kunskaper om teknik?

2019

SPRÅKKLYFTAN

Alla klarar inte att navigera i djungeln av tekniska uttryck.

Tekniken utvecklas exponentiellt och vi fyller ständigt våra hem med nya, bättre och smartare produkter. Antalet ord och uttryck vi använder för att beskriva de nya produkterna ökar i nästan samma tempo.

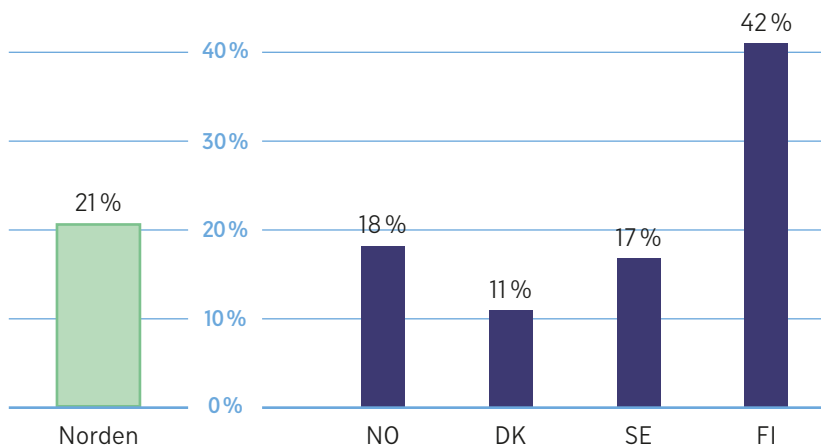
Saken blir inte bättre av att många av de nya orden är engelska låneord och förkortningar eller att olika tillverkare använder olika ord för samma teknik.

NYCKELRESULTAT

En av fem vet inte vad en app är.

Andel "känner inte till": App

■ 2019

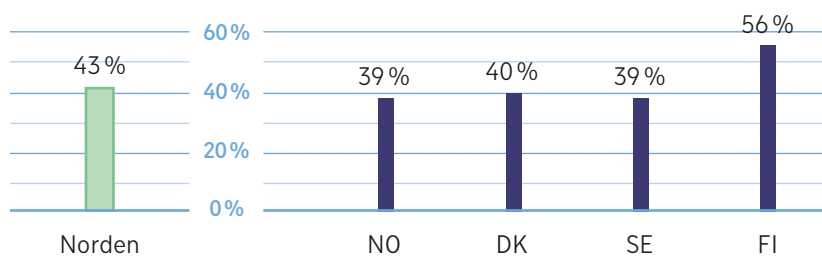

Två av fem tycker att teknikspråket har blivit så komplicerat att det är svårt att hänga med.

45 procent upplever att språket blir allt mer svårbegripligt.

Teknikspråket på marknaden är svårt att förstå

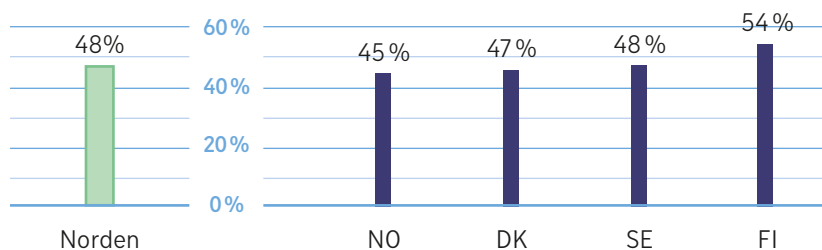
2019

Hälften tycker att det finns för många ord och uttryck.

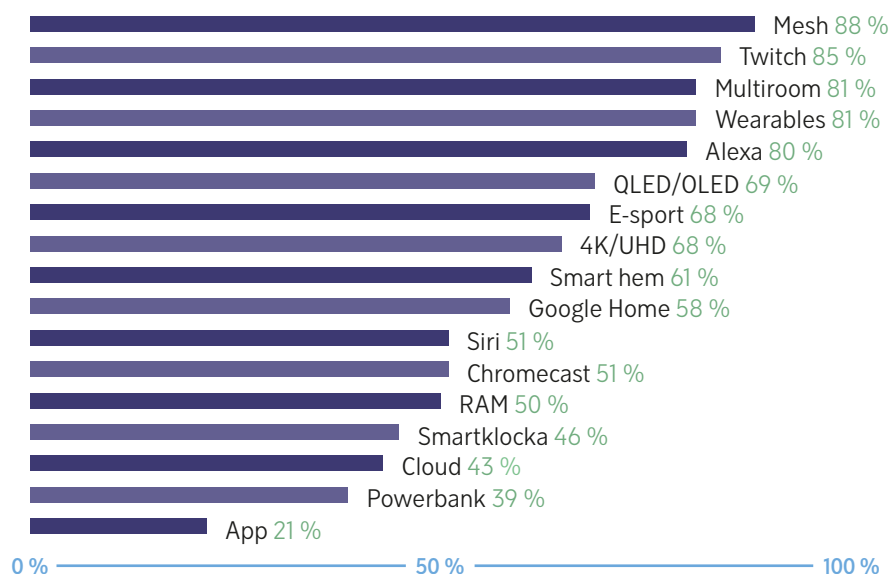
Jag tycker att det finns för många ord och begrepp på dagens marknad

2019

Nyorden de flesta inte känner till.

Andel "känner inte till" i storleksordning

ÅLDERSKLYFTAN

De äldre är de första att hamna på efterkälken i den allt snabbare teknikutvecklingen.

Äldre har sämre kunskaper om och mindre tillgång till den nya tekniken än befolkningen i övrigt. Många äldre är även mer ensamma än vad de behöver vara.

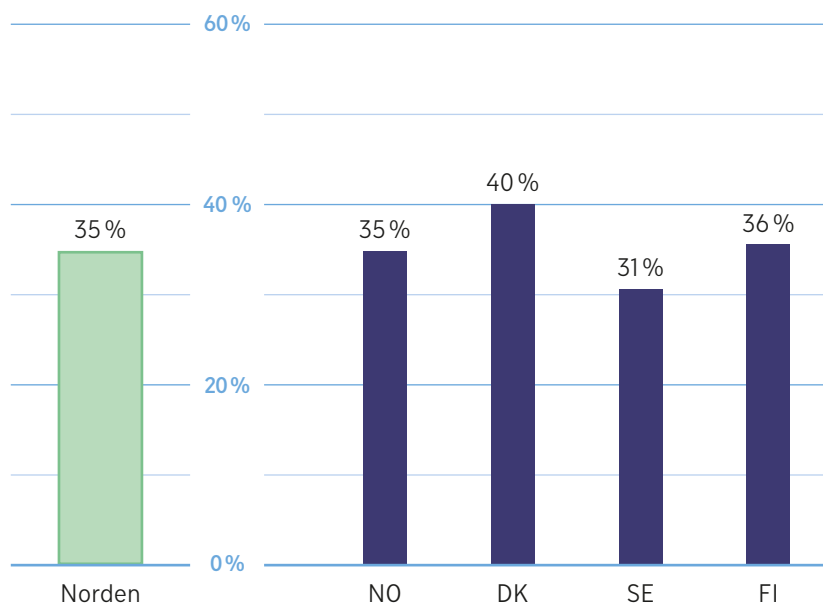
NYCKELRESULTAT

En av tre oroar sig för om de kommer att kunna hänga med i den tekniska utvecklingen när de blir äldre.

Personer över 55 år oroar sig mer (47 procent) än de som är under 35 år (21 procent).

Jag oroar mig för om jag kommer att kunna hänga med i den tekniska utvecklingen när jag blir äldre

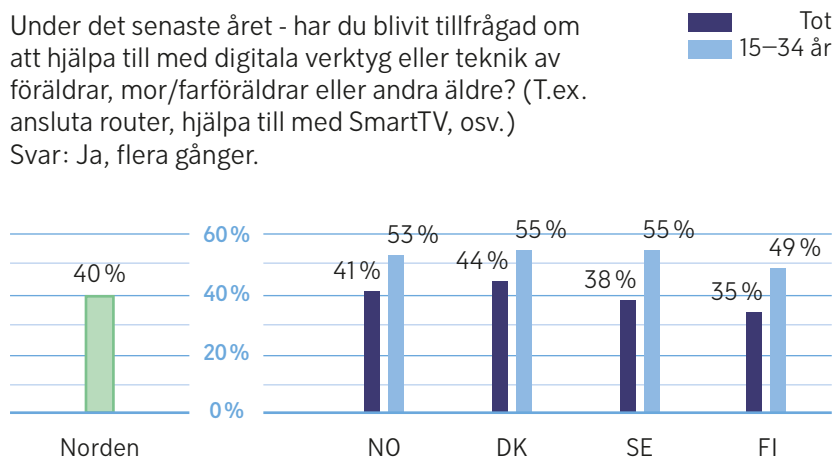
■ 2019

Två av fem har blivit tillfrågade att hjälpa föräldrar, mor-/farföräldrar eller andra äldre att använda teknik under det senaste året.

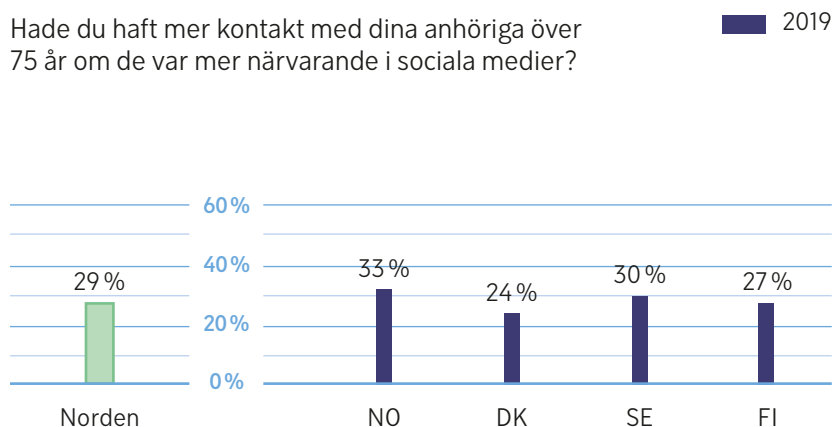
I åldersgruppen 15–34 år har 53 procent ombetts att hjälpa till.

Under det senaste året - har du blivit tillfrågad om att hjälpa till med digitala verktyg eller teknik av föräldrar, mor/farföräldrar eller andra äldre? (T.ex. ansluta router, hjälpa till med SmartTV, osv.)
Svar: Ja, flera gånger.

En av tre uppger att de skulle haft mer kontakt med anhöriga över 75 år om de äldre hade varit mer aktiva på sociala medier.

Hade du haft mer kontakt med dina anhöriga över 75 år om de var mer närvarande i sociala medier?

GENERATIONSKLYFTAN

Föräldrar tycker att deras barn spelar för mycket datorspel. Samtidigt är de inte insatta i barnens digitala liv.

Datorspelsindustrin är en av världens största, och banken Goldman Sachs förutspår att datorspels-tävlingar, eller e-sport, kommer att vara en större tv-underhållning än amerikansk fotboll före 2022.⁷ Men få föräldrar engagerar sig i barnens favorit-hobby och många oroar sig över hur deras barn kan påverkas av datorspel.

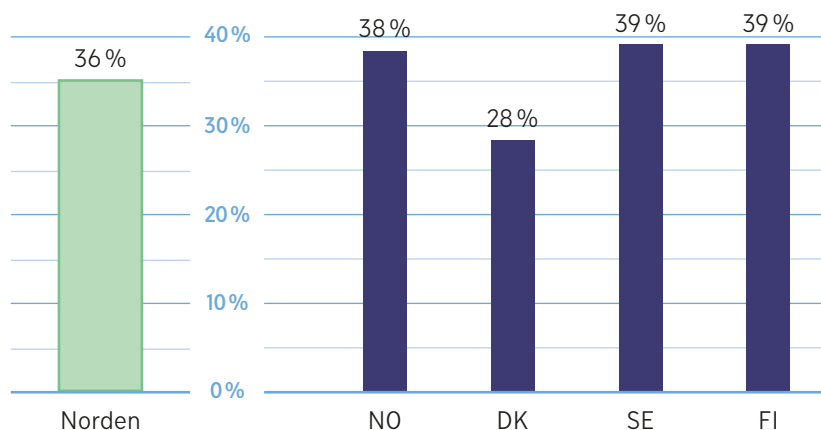

NYCKELRESULTAT

En av tre tror att det är svårt för föräldrar att ha översikt över barnens digitala liv.

Hur svårt tror du det är för föräldrar att hänga med i, eller ha översikt över, sina barns digitala liv?

■ 2019

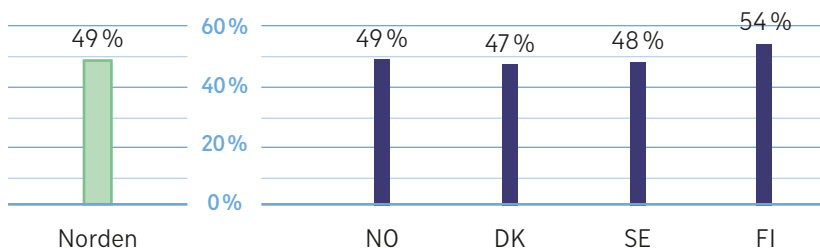

Hälften anser att barn spelar för mycket datorspel.

32 procent tror att våldsamma datorspel gör barn mer våldsamma och 20 procent tror att barn som spelar är mer ensamma än andra.

Jag tycker att barn spelar för mycket datorspel

2019

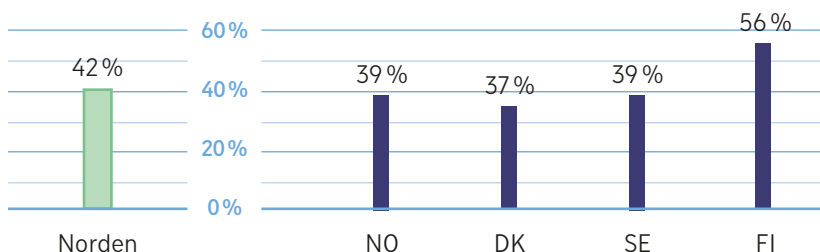

Två av fem anser att föräldrar borde visa lika stort intresse för barns datorspelande som för deras idrottsaktiviteter.

12 procent önskar att de kunde mer om datorspel.

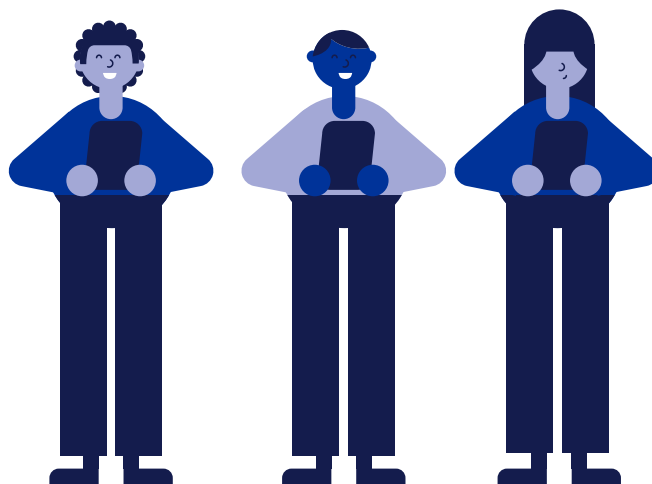
Föräldrar bör visa lika stort intresse för barns datorspelande som för deras idrottsaktiviteter

2019

68 procent känner inte igen ordet "E-sport".

85 procent har aldrig hört talas om Twitch, världens största direktsända streamingtjänst för gamers. Bland personer över 55 år har 97 procent aldrig hört talas om det.

KAPITEL 2

SVERIGE

1/4

svenskar upplever att tillgång till och kunskap om teknik och digitala verktyg har skapat en klassklyfta i dagens samhälle.

1/5

svenskar upplever att de går miste om saker för att de saknar tillgång till eller kunskap om teknik.

Varannan

svensk har under det senaste året blivit tillfrågad av en äldre släkting om hjälp med digitala verktyg och teknik.

Källförteckning, kapitel 2

8 Internetstiftelsen (2018) Svenskarna och internet 2018, s. 21
https://internetstiftelsen.se/docs/Svenskarna_och_internet_2018.pdf

9 Internetstiftelsen (2018) Svenskarna och Internet 2018, s. 11

10 Internetstiftelsen (2018) Svenskarna och Internet 2018, s. 27

11 Bloomberg (2018) Germany Is Still Obsessed With Cash, <https://www.bloomberg.com/news/features/2018-02-06/germany-is-still-obsessed-with-cash>.

12 Näringsdepartementet (2016) Sverige helt uppkopplat 2025 – en bredbandsstrategi, s. 3
<https://www.regeringen.se/4b00e7/contentassets/a1a50c6a306544e28ebaf4f4aa29a74e/sverige-helt-uppkopplat-2025-slutlig.pdf>

13 Post- och telestyrelsen (2019) PTS mobiltäcknings- och bredbandskartläggning 2018, s. 36
<https://pts.se/globalassets/startpage/dokument/icke-legala-dokument/rapporter/2019/internet/bredbandskartlaggning/pts-mobiltacknings---och-bredbandskartlaggning-2018.pdf>

14 Internetstiftelsen (2018) Svenskarna och Internet 2018, s. 4

15 Internetstiftelsen (2018) Svenskarna och Internet 2018, s. 66

16 Skolverket (2019) Vi främjar skolväsendets digitalisering, <https://www.skolverket.se/om-oss/organisation-och-verksamhet/skolverkets-prioriterade-omraden/digitalisering/skolverket-framjar-skolvasendets-digitalisering>.

17 Internetstiftelsen (2018) Svenskarna och Internet 2018, s. 4, *Personer med folkskola eller grundskola som högsta utbildning, ** Personer med under 300 000 svenska kronor i årsinkomst

18 Dagens Nyheter (2019) Mål om bredband på väg att spricka – landsbygden halkar efter, <https://www.dn.se/ekonomi/mal-om-bredband-pa-vag-att-spricka-landsbygden-halkar-efter/>

DET DIGITALA UTANFÖRSKAPET I SVERIGE

Sverige digitaliseras snabbt och den tekniska utvecklingen av tjänster och e-handeln gynnar många. För många blir livet enklare, vi får tillgång till kunskap och många produkter och tjänster blir billigare. Men när fysiska butiker lägger ned och den offentliga servicen digitaliseras riskerar de som inte har tillräcklig kompetens att använda teknik och digitala tjänster att hamna utanför.

Drygt en miljon svenskar lever helt eller delvis utanför det digitala samhället.⁸ Det betyder att de av olika anledningar sällan eller aldrig använder internet och har svårigheter att hänga med i tekniska utvecklingen och digitaliseringen av samhällsservicen. Utan internet och teknisk kompetens kan hundratusentals svenskar permanent fastna i ett utanförskap och därmed missa möjligheterna med att använda ny teknik och digitala tjänster.

Äldre och personer med funktionsvariationer som inte har samma förutsättningar att använda ny teknik riskerar att tappa kontakten med det omkringliggande samhället. Boende på landsbygden har det svårare att hänga med i den tekniska utvecklingen, bland annat på grund av bristande tillgång till bredband. Barn i familjer där tekniken inte har en självklar plats kan missgynnas i skolan.

Det bekräftas av svaren i Tekniktrubbel 2019.

ARTIKEL

ÄLDRE ÄR ÖVERREPRESENTERADE BLAND DE DIGITALT EXKLUDERADE

Bland svenskarna är ålder den allra mest utmärkande förklaringen till att inte använda internet. Majoriteten bland de som inte använder internet alls är nämligen 66 år eller äldre, med tyngdpunkt på de allra äldsta.⁹

Carl-Olof Strand
ordförande SeniorNet Tyresö

Terese Raymond
nationell koordinator Digidelnätverket

Ann-Charlott Strandberg
utbildningsansvarig Elgiganten

Brist på teknisk kompetens och tillgång till teknik lyfts fram av Internetstiftelsen som två anledningar till varför äldre inte använder internet.¹⁰

Tekniktrubbel 2019 indikerar att teknik upplevs som svårare idag jämfört med för bara fem år sedan – och att äldre riskerar att hamna utanför.

SNABB TEKNISK UTVECKLING GÖR DET SVÅRT ATT HÄNGA MED I SAMHÄLLET

Tekniktrubbel 2019 visar att varannan person i åldersgruppen 55 år och över upplever att tekniken har blivit så utmanande att det är svårt att hänga med i utvecklingen. Många upplever också att det är svårare att hänga med utvecklingen nu jämfört med för bara fem år sedan. Att kunna använda teknik och digitala produkter och ha tillgång till snabb och pålitlig internet-uppkoppling är allt oftare en förutsättning för att kunna ta del av finansiella tjänster, hälso- och sjukvård, larmtjänster, handel,

underhållning och liknande, men även samhällsviktiga tjänster som tillhandahålls av myndigheter. Sverige är till exempel det land i världen som är närmast att vara ett helt kontantlöst samhälle, där färre än 20 procent av alla transaktioner i handeln sker med kontanter.¹¹ Digital och teknisk exkludering av äldre kan alltså ses som en fråga om förmåga att kunna delta i samhället, och Tekniktrubbel 2019 visar att personer över 55 år är över-repreresenterade bland de som upplever att de går miste om saker på grund av bristande kunskap om eller tillgång till teknik.

Digidelnätverket är en organisation som arbetar för att öka den digitala delaktigheten och tillgängligheten genom samverkan och kunskapsdelning. Exempelvis öppnar 15 nya Digidelcenters, fysiska platser dit kommuninvånare kan vända sig för att stärka sin digitala kompetens och få hjälp med digitala tjänster och teknik, under 2019.

De finansieras genom statligt anslag och av Internetstiftelsen. Terese Raymond är nationell koordinator för Digidelnätverket och ser att behovet av ett kunskapslyft i relation till digitala tjänster och teknik är stort, men även att kompetensdelningen behöver ta olika form för att omfatta alla som behöver stöd.

↑ Tre av tio uppger att de skulle ha mer kontakt med sina äldre släktingar om de var mer närvarande på sociala medier

Foto: Matthew Bennet, Unsplash

– Om vi ska ta tillvara på digitaliseringens möjligheter får ingen lämnas utanför. Samtidigt beror utanförskapet på många olika orsaker. Många äldre saknar till exempel vardagslärande i relation till digitalisering och teknik. Vi hoppas att genom olika initiativ skapa ett sammanhang och en plats där alla har möjlighet att öka sin digitala kunskap. I vår verksamhet möter vi personer som behöver hjälp med allt från att förstå sin nya smartphone och hur digitala samhällstjänster fungerar till hur man laddar ner e-böcker, berättar Terese.

MÅNGA ÄLDRE VILL HA MER KUNSKAP

Att förstå hur tekniska produkter fungerar och att kunna utnyttja

dem fullt ut är enligt undersökningen de allra vanligaste utmaningarna bland de över 55 år som tycker att tekniken blivit så pass svår att de inte hänger med. Fyra av tio äldre uppger samtidigt att de skulle vilja ha mer kunskap om vad ny teknik kan användas till, och nästan var tredje (28 procent) skulle vilja ha utbildning i hur de kan nyttja sina tekniska produkter.

Flera lokala initiativ har startats runt om i Sverige för att hjälpa äldre till högre teknisk och digital inkludering. Det finns bland annat initiativ där skolor och kurser där seniorer utbildar andra seniorer. SeniorNet Sweden är just en sådan verksamhet,

som bygger på att seniorer lär andra seniorer om IT.

– Många utmaningar för äldre är kopplade till betalningar, och vi ser att det är ett område många vill lära sig mer om. E-hälsa och frågor som hur 1177 används är också populärt, eftersom antalet kontakter med sjukvården ökar med åldern. Nedsatt hörsel kan göra det svårt att höra i telefonköer och internetbokning för sjukvård är ofta krångligt. Via vår verksamhet söker seniorer ofta hjälp med vilken utrustning de ska skaffa om de vill bli internetanvändare. Vi informerar också mycket om bildhantering. Många seniorer fotograferar med sin mobiltelefon och vi behöver därför gå igenom grunderna; hur man kan spara bilder

och hur man hittar dem igen efter att man sparat dem, säger Carl-Olof Strand, ordförande SeniorNet Tyresö.

”VÅR RÅDGIVANDE ROLL ÄR VÄLDIGT VIKTIG”

För Elgiganten är det viktigt att inte enbart stå för försäljning av tekniska produkter, utan att också bli rådgivare kring hur de ska användas för de kunder som behöver sådant stöd. Ann-Charlott Strandberg är utbildningsansvarig på Elgiganten.

– Vår vision är att alla ska ha tillgång till den fantastiska världen av teknik, och där är vår rådgivande roll väldigt viktig. Olika generationer har olika behov och förståelse för hur man hanterar tekniken, och vi måste

ständigt anpassa rådgivningen efter vad mottagaren klarar av och förstår. Vi har verkligen sett och förstått att det finns en önskan hos våra kunder om mer support och vi kommer jobba oerhört målinriktat för att kunna erbjuda det stöd som efterfrågas. Vissa kanske behöver få en tekniker hem till sig medan andra vill komma till butik, säger Ann-Charlott Strandberg.

“

I vår verksamhet möter vi personer som behöver hjälp med allt från att förstå sin nya smartphone och hur digitala samhällstjänster fungerar till hur man laddar ner e-böcker

En av tre oroar sig för om de kommer att kunna hänga med i den tekniska utvecklingen när de blir äldre.

Foto: Christian Newman, Unsplash

Fakta

De som är över 55 år

- ▶ Sju av tio äldre upplever att det är svårare att hänga med i den tekniska utvecklingen nu jämfört med för bara fem år sedan.
- ▶ Var fjärde upplever att de går miste om saker för att de saknar kunskap om eller tillgång till teknik.
- ▶ Närmare hälften (46 procent) bland äldre uppger att de har elektroniska produkter som har fler funktioner än de klarar av att utnyttja fullt ut.
- ▶ Sex av tio tycker att teknikspråket är svårt, och lika många upplever att det bara blir svårare.
- ▶ Var fjärde (23 procent) vill helst ha hjälp med tekniska utmaningar i butik och lika många vill ha hjälp genom hembesök.

60 procent av befolkningen
på gles- och landsbygden
saknar tillgång till bredband
om 100 Mbit/s

Foto: Henrik Stenberg, Unsplash

ARTIKEL

Internettillgång
och digital kunskap

– BITAR I PUSSLET FÖR EN LEVANDE LANDSBYGD

Ungefär varannan person bosatt på landsbygden
tycker att tekniken har blivit så utmanande att
det är svårt att hänga med i utvecklingen enligt
Tekniktrubbel 2019.

Staffan Olsson
ordförande Hela Sverige ska leva

Mikael Ek
vd Svenska Stadsnätetsföreningen

Carina Nordgren
varuhuschef Elgiganten Bollnäs

Ur ett geografiskt perspektiv talas det om utanförskap utifrån brist på tillgång till internet hela landet över, och den påverkan det får på den digitala kompetensen bland landsbygdsbor.

TILLGÅNG TILL BREDBAND EN FÖRUTSÄTTNING FÖR DIGITAL OCH TEKNISK INKLUDERING

Sverige har en ambitiös bredbandsstrategi, som understryker att tillgång till bredband i allt större grad är en förutsättning för att kunna nyttja samhällstjänster och för att hela Sverige ska leva.¹² Planen är att 95 procent av hushåll och företag ska ha tillgång till bredband om åtminstone 100 Mbit/s till 2020. Trots det saknar nästan 60 procent av befolkningen på gles- och landsbygden tillgång till bredband om 100 Mbit/s.¹³ Boende på landsbygden är också överrepresenterade inom gruppen som sällan eller aldrig använder internet, trots den snabba digitaliseringen av samhällsfunktioner.¹⁴ Hela Sverige ska leva är en organisation som arbetar för en balans mellan stad och land, där utvecklingsmöjligheterna är lika stora på landsbygden som i städerna.

– När det gäller 5G så kommer utbyggnaden ske främst där det är kommersiellt lönsamt. Det kan man ju delvis förstå, men det innebär även att det blir en liten uppförbacke för landsbygden att få tillgång till den snabbare tekniken. Vi har folk som bor i hela landet och det finns behov av att hela landet är befolkat på ett rimligt sätt. Naturresurser som skog, vatten, virke och livsmedel kommer från landsbygden. Så det är klart att det finns ett behov av att kunna leva rimligt ute på landsbygden, säger Staffan Nilsson, ordförande för Hela Sverige ska leva.

LÄGRE DIGITAL KOMPETENS UTAN BREDBAND

Tekniktrubbel 2019 visar att många landsbygdsbor upplever svårigheter med teknikspråket. Exempelvis har de generellt lägre kännedom kring tekniska begrepp än rikssnittet. Svenska Stadsnätetsföreningen är en bransch- och intresseorganisation som representerar stadsnät i närmare 200 kommuner och 130 leverantörer av tjänster och utrustning inom bredbandsområdet. De ser bristande uppkoppling i kombination med kunskapsbrist som viktiga anledningar till att individer hamnar i digitalt utanförskap, vilket på sikt kan hota digitaliseringen av samhället.

– De offentligt ägda stadsnäten har bidragit till Sveriges snabba bredbandsutbyggnad. Nu ser vi dock hur utbyggnadstakten bromsar in vilket talar för att politikens ambitiösa mål om en utbyggnad av snabb internetuppkoppling i hela Sverige inte kommer att nås. De största barriärerna som bidrar till ett digitalt utanförskap är bristande kunskap, förmåga och motivation men även bristande tillgång till internet och hårdvara. Om bredbandsutbyggnaden stannar av riskerar det digitala utanförskapet att bli permanent i delar av Sverige, främst på landsbygden. Det skulle vara ett hot mot samhällets fortsatta digitalisering, vilket riskerar att drabba både de hushåll och företag som saknar anslutning men även mot det offentliga som inte når ut med sina digitala tjänster till alla sina medborgare, säger Mikael Ek, vd för Svenska Stadsnätetsföreningen.

Den vanligaste utmaningen bland personer bosatta på landsbygden som upplever att den tekniska utvecklingen gör det

De största barriärerna som bidrar till ett digitalt utanförskap är bristande kunskap, förmåga och motivation men även bristande tillgång till internet och hårdvara.

svårt att hänga med är att förstå hur produkterna fungerar. Det bekräftas i Elgigantens varuhus på landsbygden, där medarbetarna märker att kunderna inte bara söker produkter, utan även stöd för att förstå och kunna använda sina tekniska produkter. Elgiganten i Bollnäs är en av Elgigantens 170 butiker i Sverige. Butiksnätet sträcker sig från norr till söder, över storstäder och landsbygd.

Carina Nordgren är varuhuschef på Elgiganten Bollnäs.

– Digitalt utanförskap är både att inte ha tillgång till internet och att inte kunna använda sina tekniska produkter. Vi möter många, särskilt äldre, som har svårt att hänga med i utvecklingen och därför har svårt att nyttja både tekniken och nya digitala tjänster. Det blir ännu svårare för äldre boende

på landsbygden, eftersom många saknar yngre familjemedlemmar i närheten. En stor del av vår verksamhet är rådgivning och stöd. Vi hjälper våra kunder att använda allt från mobiler till datorer, säger Carina Nordgren.

Fakta Boende på landsbygden

- ▶ Nästan sex av tio landsbygdsbor uppger att teknikspråket har blivit så pass svårt att det är utmanande att hänga med i utvecklingen.
- ▶ Sex av tio landsbygdsbor upplever att det blir allt svårare att hänga med i den tekniska utvecklingen.
- ▶ Lite fler än var fjärde (27 procent) landsbygdsbo känner enbart i liten utsträckning eller inte alls till begreppet "app".

ARTIKEL

TEKNISK KOMPETENS EXTRA VIKTIG FÖR FÖRÄLDRAR

Internetanvändandet kryper ner i åldrarna och många unga använder idag internet både hemma och i skolan.

Therése Jarland
utvecklingschef och grundare av
Maskrosbarn

Emmanuelle Floquet
verksamhetsansvarig för Internationella
Bekantskapers läxhjälpverksamhet
i Rinkeby

Bland 10-åringarna är det 87 procent som använder internet för att göra skolarbete och nästan alla (95 procent) i åldrarna 8 till 10 år tittar på tv och video via internet.¹⁵

Samtidigt kan det vara svårt för föräldrar att hänga med i barnens digitala liv. Skillnad i teknisk kompetens mellan unga som vuxit upp med internet och deras föräldrar blir i vissa fall påtaglig, särskilt i familjer med lägre inkomst och utbildningsnivå.

FÖRÄLDRARS BRISTANDE TEKNISKA OCH DIGITALA KOMPETENS PÅVERKAR BARNENS SKOLGÅNG

Tillgång till datorer i skolan har även det ökat, från 1,9 elever per dator 2015 till 1,3 elever per

dator 2018.¹⁶ Trots detta, och trots att ungas internetanvändande generellt är högt, finns det många fall där elever inte får det individuella tekniska stöd de behöver hemma, vilket i sin tur kan påverka deras skolgång. Det menar Emmanuelle Floquet som är verksamhetsansvarig för Internationella Bekantskapers läxhjälpverksamhet i Rinkeby. De arbetar bland annat med att ge behövande elever hjälp med skolarbetet.

– Många elever vi möter i vår verksamhet saknar stöd att utveckla tekniska färdigheter utanför skolan, eftersom föräldrarna inte har råd, utbildning eller erfarenhet för att visa dem eller köpa tekniken som behövs. Vi försöker stötta eleverna bäst vi kan, men det skulle behövas

När den tekniska utvecklingen går fort så kan det vara svårt för vuxna att ha en överblick över ungas liv på internet.

Foto: Matilda Söderström

ännu mer insatser för att de ska nå den kunskapsnivå som elever som kommer från andra omständigheter har. Många elever klarar fortfarande skolarbetet bra, men det kan ta längre tid och kräver större eget driv än för barn som har tillgång till teknik och stöd hemma, säger Emmanuelle Floquet.

Låginkomsttagare och personer med lägre utbildning använder internet i lägre utsträckning än den genomsnittlige svensken.¹⁷ Tekniktrubbel 2019 visar att både personer med lägre inkomst och

lägre utbildningsnivå upplever större svårigheter att hänga med i den tekniska utvecklingen jämfört med rikssnittet. Den allra vanligaste anledningen till detta i båda dessa grupper är att det upplevs som svårt att förstå hur tekniska produkter fungerar.

– Nästan alla föräldrar förstår att det är viktigt att barnen lyckas med studierna. Men många känner sig hjälplösa när det kommer till att hjälpa sina barn med skolarbetet, läxorna och den tekniska utvecklingen. Vi rekommenderar också föräldrar att hänga med i

vad deras barn använder teknik till, och om möjligt att investera i teknik hemma. Läxhjälpen är också en livlina för många föräldrar som inte kan hjälpa sina barn på grund av medel eller kunskap, säger Emmanuelle Floquet.

FÖRÄLDRAR UTAN INSYN I UNGAS AKTIVITETER PÅ NÄTET

Tekniktrubbel 2019 visar att personer med lägre utbildning¹⁷ och lägre inkomst¹⁷ i större grad upplever det som svårt att hänga med i den tekniska utvecklingen.

De är också överrepresenterade bland de som upplever att de exkluderas från samhället på grund av krävande teknik. Därtill uppger många i denna grupp att det är svårt för föräldrar att ha överblick i barnens digitala liv.

Maskrosbarn är en barnrättsorganisation som arbetar för att förbättra villkoren för barn som lever i familjer präglade av missbruk och psykisk ohälsa i Sverige. Verksamheten möter barn och ungdomar som på olika sätt lever i utsatthet, främst på grund av avsaknaden av stabila vuxenrelationer i sin närhet. Det är även här som Maskrosbarn stöter på problem när vuxenvärlden inte förstår eller har tillgång till ungas tekniska och digitala värld.

– Barn och unga hittar alltid sätt att hänga med i den digitala utvecklingen. Vi ser en stor skillnad jämfört med bara fem år sedan, eftersom Wi-Fi finns överallt idag. Det gör det möjligt för fler unga att vara del av den sociala kontexten online. Samtidigt så ser vi att det nu finns sociala plattformar där barn och unga kan röra sig helt utan tillsyn från vuxna. Det är ett stort problem när unga som redan befinner sig i utsatthet nu har anonyma utrymmen att få utlopp för olika riskbeteenden. Vuxna har svårt att hänga med, ställa rätt frågor och ha insyn i vad deras barn gör på nätet. Ju snabbare den tekniska utvecklingen går, desto

svårare är det för föräldrar och andra vuxna att ha koll, säger Therése Jarland, grundare och utvecklingschef på Maskrosbarn.

Elgiganten Foundation har stöttat Maskrosbarn sedan december 2018 som en del i Elgigantens arbete med Agenda 2030. Sedan i höstas stöttar Elgiganten också Internationella Bekantskapers läxhjälsorganisation i Rinkeby med bland annat datorer och hörlurar, samt stöd från Elgigantens medarbetare under läxhjälskvällar.

Niclas Eriksson, vd Elgiganten,
under läxhjälpstillfälle
tillsammans med Internationella
Bekantskaper.

Foto: Jeroen Wolfers

“

Många elever klarar
fortfarande skolarbetet bra,
men det kan ta längre tid
och kräver större eget driv
än för barn som har tillgång
till teknik och stöd hemma.

Fakta Klasskillnader, åldersklyftor och teknisk kompetens

- ▶ Nästan två av fem (39 procent) svenskar tror att det är svårt för föräldrar att hänga med i barnens digitala liv.
- ▶ En av fem svenskar anser att föräldrar inte har tillräcklig kompetens för att ha överblick över barnens digitala liv.
- ▶ Nästan varannan (47 procent) av personer med lägre utbildning och 44 procent bland de med lägre inkomst uppger att tekniken har blivit så

utmanande att det är svårt att hänga med i utvecklingen.

- ▶ Var tredje person med lägre utbildning känner till begreppet ”app” i liten utsträckning eller inte alls.
- ▶ Varannan person med lägre inkomst upplever att teknikspråket har blivit så komplicerat att det är svårt att hänga med i utvecklingen och ännu fler (59 procent) med lägre utbildning upplever samma svårighet.

- ▶ Signifikant fler personer med lägre utbildning än riksnittet känner sig isolerade från samhället på grund av krävande teknik.

Med lägre utbildning avses personer med folkskola eller grundskola som högsta utbildning

Med lägre inkomst avses personer med under 300 000 svenska kronor i årsinkomst

UPPMANINGAR

ELGIGANTENS UPPMANINGAR

I den här rapporten har vi granskat hur brist på tillgång till och kunskap om teknologi kan leda till klyftor i samhället. Vi kan konstatera att många har svårt att hänga med i den allt snabbare tekniska och digitala utvecklingen.

Elgiganten vill bidra med det som vi kan. Vi vill också uppmana fler att vara med i arbetet att minska det tekniska och digitala utanförskapet. Tillsammans kan vi göra skillnad.

1

Rikta strålkastarna mot det digitala utanförskapet

BESKRIVNING

Drygt en miljon svenskar lever helt eller delvis utanför det digitala samhället. Politiken har ett ansvar att sätta det digitala utanförskapet på den samhällspolitiska dagordningen. Som ledande varuhuskedja inom hemelektronik, vitvaror och kök vill vi bidra till att lyfta problematiken.

ELGIGANTEN VILL:

- ▶ Att det inrättas ett nytt mål om att minska det digitala utanförskapet (beslutsfattare och politiker).
- ▶ Engagera näringslivets olika delar för att minska det digitala utanförskapet genom att ta initiativ till ett näringslivsnätverk (Elgiganten).
- ▶ Fortsätta stödet till organisationer som Maskrosbarn och IB Läxhjälp i Rinkeby bland annat genom att skänka datorer och hörlurar och fortsätta erbjuda stöd från Elgigantens medarbetare under läxhjälpkvällar (Elgiganten).

2

Förse hela Sverige med snabb internetuppkoppling**BESKRIVNING**

Sex av tio gles- och landsbygdsbor saknar snabb internetuppkoppling. Utan tillgång till snabbt bredband riskerar det digitala utanförskapet att bli permanent. Regeringens mål om att 95 procent av alla hushåll ska ha snabbt bredband riskerar dessutom att inte kunna nås.¹⁸

ELGIGANTEN VILL:

- ▶ Att det avsätts ytterligare medel för att nå bredbandsmålet (beslutsfattare och politiker).
- ▶ Inleda samarbeten med leverantörer av bredband för diskutera hur utbyggnaden kan snabbas på i glest befolkade områden (Elgiganten).

3

Förse svenskarna med kunskap om teknikens möjligheter**BESKRIVNING**

Den nya tekniken måste göras tillgänglig för fler, oavsett om det rör sig om elever, pensionärer eller personer funktionsvariationer. Därför behöver såväl det offentliga Sverige som vi som är aktiva i näringslivet engagera oss i utbildning av människor om teknikens möjligheter.

ELGIGANTEN VILL:

- ▶ Att samhället genomför ett ”kunskapslyft” kring digitaliseringen genom satsningar i skolan, bibliotek och liknande (beslutsfattare och politiker).
- ▶ Lansera ett koncept i Elgigantens varuhus där de som behöver lära sig mer om den nya tekniken kan få hjälp och där vi ser över det språk som används när vi beskriver varor och tjänster (Elgiganten).

“

Vi på Elgiganten har som Sveriges ledande varuhuskedja inom hemelektronik, vitvaror och kök en ambition för att försöka minska det tekniska och digitala utanförskapet i Sverige. Men för att lyckas behöver vi vara fler, både från privata näringslivet och det offentliga. Tillsammans kan vi göra skillnad.

Niclas Eriksson
vd Elgiganten Sverige

Elgiganten Sverige
Esbogatan 12
SE-164 29 KISTA
Tel.: 0771 - 115 115
elgiganten.se